

УДК 930.85(477.83/.86)

Андрій Сова

ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО В «УЧИТЕЛЬСЬКІЙ ГРОМАДІ»

У статті розглянуто основні напрями та результати діяльності Івана Боберського (1873–1947) у товаристві «Учительська Громада». Хронологічно праця охоплює 1909–1914 рр. Нижня межа – це створення товариства, до чого долучився Іван Боберський, верхня – початок Першої світової війни. І. Боберський успішно репрезентував «Учительську громаду» на міжнародних форумах та з'їздах «Державного союзу вчителів середніх шкіл» Австро-Угорщини.

Ключові слова: Іван Боберський, громадська діяльність, «Учительська громада», Львів, Відень, Париж.

Видатний український педагог, громадський, культурно-просвітній та військово-політичний діяч, редактор, журналіст, архівіст, меценат, основоположник українського тіловиховання, професор Іван Боберський (1873–1947 рр.) упродовж свого активного життя працював в різних громадських товариствах та організаціях. На початку ХХ ст. він був членом, а з 1908 р. головою українського гімнастичного товариства «Сокіл» (з 1909 р. – «Сокіл-Батько») [1], «Українського Спортивного Кружка» (1906 р.) в Академічній гімназії у Львові [2], співзасновником «Пласту» (1911 р.) [3], спортивного товариства «Україна» (1911 р.) [4], «Змагового Союзу» (1911 р.) та ін. У 1909–1914 рр. І. Боберський став співзасновником та активним членом «Учительської громади» у Львові. В українській історіографії [5] це питання не досліджено.

Джерельною основою для дослідження стали різноманітні публікації, матеріали, документи та світлини (фотографії), опубліковані на сторінках науково-педагогічного журналу «Учительської громади» «Наша школа» (Львів-Чернівці), ілюстрованого, популярно-просвітнього, політичного й літературного часопису «Народне слово» (Львів), часопису «Діло» (Львів), ювілейного наукового збірника «Учительської громади», виданого з нагоди 25-річчя її діяльності [6]. Важливим джерелом для висвітлення теми став приватний архів учня І. Боберського – Степана Гайдучка, а також праці І. Боберського.

До 1908 р. в Галичині існувало тільки два станові товариства – ремісниче товариство «Зоря» (засноване 1884 р.) та «Взаємна поміч українського вчителства». Останнє в 1905 р. згуртувало українських вчителів народних шкіл [7]. Учителі середніх шкіл гуртувалися з 1868 р. в польському «Педагогічному товаристві», а з 1884 р. дехто з українських учителів належав до польського «Товариства вчителів шкіл вищих». Оскільки на початку ХХ ст. кількість українського середньошкільного вчителства зростала, на загальних зборах «Руського педагогічного товариства» (створене 1881 р., 1912 р. – перейменоване в «Українське педагогічне товариство») 1902 р. виникла ідея – заснувати окреме товариство учителів середніх шкіл. Однак втілення цієї ідеї відбулося не відразу. Лише 8 березня 1908 р. «Українське педагогічне товариство» провело спеціальне опитування, результатом якого стало створення «Учительської громади» [8].

Серед ініціаторів створення нового товариства були Юліан Стефанович та Осип Прислоспський. Вони організували відповідний комітет. До нього окрім них увійшли о. Степан Юрик, Кирило Студинський, Степан Томашівський та Василь Щурат. Члени комітету уклали статут майбутнього товариства. Його підписали 47 осіб. З огляду на те, що в літературі згадуються лише окремі з них, нижче наведено повний перелік підписантів. Це – професор гімназії Юліан Романчук, цісарсько-королівський урядовий радник Олександр Барвінський, професор Львівського університету Кирило Студинський, професор II-ої гімназії в Чернівцях Юліан Кобилянський, емеритований професор гімназії Іван Вахнянин, професор семінарії Михайло Коцюба, емеритований директор гімназії Олександр Борковський, емеритований професор гімназії Теофіл Грушкевич, катехит V-ої гімназії у Львові священник Стефан Юрик, професор II-ої гімназії Василь Щурат, професор Академічної гімназії Стефан Томашівський, учитель філії Академічної гімназії Юліан Стефанович, професор Академічної гімназії Василь Білецький, професор V-ої гімназії Володимир Левицький, професор Академічної гімназії Іван Копач, професор Академічної гімназії Ілля Кокорудз, учитель філії Академічної гімназії Степан Федів, учитель філії Академічної гімназії Йосиф Роздольський, професор Львівського університету Михайло Грушевський, професор II-ої гімназії у Чернівцях Антін Клим, професор II-ої гімназії Петро Кумановський, професор II-ої гімназії Володимир Кмицикевич, директор гімназії Григорій Цеглинський, професор гімназії і управитель філії Академічної гімназії Ісидор Громницький, професор Академічної гімназії Михайло Рибачек, професор філії Академічної гімназії Філарет Колесса, емеритований професор о. Олександр Стефанович, учитель гімназії Іван Франчук, учитель філії Академічної гімназії Василь Гарасимчук,

учитель філії Академічної гімназії Микола Мельник, о. Іван Рудович, о. Леонід Лужницький, Петро Огоновський, професор Академічної гімназії Юліан Левицький, заступник учителя Гнат Павлюх, професор Академічної гімназії Ілярій Огоновський, Роман Цеглинський, катехит о. Теодозій Лежогубський, апл. V-ої гімназії Северин Лещій, учитель III-ої гімназії Іван Брик, професор II-ої гімназії Ісепенко Микола, директор народної школи Омелян Іваницький, професор рільничої школи Йосиф Лучко, учитель школи вправ Казимир Петрашук, Андрій Міський, професор II-ої гімназії Євген Семака [9, с. 9]. Серед підписантів був також професор Академічної гімназії Іван Боберський. Статут, як засвідчує поданий перелік, підписали представники української еліти Львова та Чернівців: відомі громадські, політичні та культурно-просвітні діячі, науковці, священики, та, звичайно, українські педагоги середньої і вищої школи, які становили більшість.

1 листопада 1908 р. відбулися «конституюючі» збори нового товариства. На них з'явилося 89 осіб, переважно учителі середніх шкіл, багато з яких приїхали з різних куточків Галичини. Головував Ю. Романчук, його заступники – о. О. Стефанович та Р. Перфецький, секретарі – Т. Гоца та С. Лещій [9, с. 9]. Присутні прийняли на зборах статут, укладений «комітетом п'ятьох». До «Учительської громади» зголосилося 296 осіб. У затвердженому статуті визначено мету товариства «Дбати перш усього про розвиток і добро вищих шкіл (під цією назвою розуміли середні й високі школи. – О. Т.) далі виховувати молодь, дбати про добро вчителів і їх родин» [9, с. 9].

Перший голова «Учительської громади», професор Львівського університету Михайло Грушевський зазначав, що «Для спеціальних потреб шкіл середніх і вищих доперва в осени 1908 р. зав'язане товариство учителів шкіл вищих «Учительська Громада», що метою своєю поставила: згуртувати і зорганізувати учительські українські сили шкіл вищих, та силами їх і всіх інтересованих розвитком української школи вияснити сучасне становище середніх і вищих шкіл української території, їх хиб і недостачі з погляду загально-дидактичного і педагогічного, і спеціального українського національного становища, та працювати для націоналізації школи середньої й вищої так само як і низшої» [10].

Членами організації стали не лише учителі, а також багато осіб, які переймалися шкільними справами. Дуже швидко в багатьох містах Галичини почали створюватися філії, що проявили «живу діяльність» [11]. І. Боберський, як член «Учительської громади» [12], виконував покладені на нього завдання упродовж 1908–1914 рр. Він мав ще й активно працював у різних громадських організаціях, зокрема гімнастичному товаристві «Сокил-Батько», «Українському Спортовому Кружку», «Руслані» та ін.

2–7 серпня 1910 р. І. Боберський та лікар Василь Шмігельський (працював лікарем у Туруврї (тепер муніципалітет у Франції, віддалений від Парижа на 130 км)) репрезентували «Учительську громаду» на III-му конгресі з питань шкільної гігієни у Парижі [13] (I-й конгрес відбувся в Нюрнберзі 1904 р., II-й – у Лондоні 1907 р.). Своїми враженнями та роздумами вони поділилися на сторінках львівської періодики. В. Шмігельський опублікував статтю під назвою «В справі лікарського нагляду над шкільною молоддю» [14], І. Боберський – «III. Міжнародний конгрес для шкільної гігієни в Парижі» [15] та «Руханкові вправи на конгресі для шкільної гігієни в Парижі 1910» [16]. До речі, на цьому ж конгресі з Російської імперії був делегований один з ініціаторів відродження сучасного олімпійського руху, член Міжнародного олімпійського комітету, фахівець з фізичного виховання Олексій Бутовський. Свої враження від конгресу під заголовком «Міжнародний конгрес з питань шкільної гігієни в Парижі 2–7 серпня 1910 р.» він опублікував 1911 р. у «Педагогічному збірнику» [17].

У звіті «Учительської громади» про III-й конгрес з питань шкільної гігієни у Парижі та участь у ньому І. Боберського зазначалося таке: «Окрім того дав проф[есор] Ів[ан] Боберський до розпорядимости Товариству кількадесят своїх дуже гарних та інструктивних знімок з гімнастичних вправ учениць прив[атних] шкіл Р[уського] Т[овариства] П[едагогічного] у Львові, з яких зроблено 5 гарних і великих таблиць. Мапа й образи були величини 75 см. х 50 см., знімки наліплені на сивім картоні з написею білим письмом: фірми Товариства Уч[ительської] Гр[омади] як виставця та поясненнями в українській і французькій мові. Образи і таблиці були оправлені в природні деревляні рами зі золоченими беріжками» [18].

У приватному архіві С. Гайдучка збереглася чи не єдина світлина, датована серпнем 1910 р., на якій І. Боберський сфотографований у Парижі. Підпис під світлиною: «Іван Боберський в Парижі на міжнародній виставці» [19].

У 1909 р. «Учительська громада» стала членом «Державного союзу вчителів середніх шкіл». До Першої світової війни вона двічі делегувала своїх представників на з'їзди союзу, зокрема 1912 р. до Відня та 1914 р. до Кракова. І. Боберський та Василь Білецький їздили на з'їзд «Державного союзу вчителів середніх шкіл», який відбувся упродовж 1–2 квітня 1912 р. у Відні [9, с. 19]. Публікацій І. Боберського про цей з'їзд на сьогодні не знайдено.

На сторінках науково-педагогічного журналу «Наша школа», який видавали спочатку «Учительська громада», а з 1911 р. спільно «Учительська громада» у Львові та «Товариство імені Сквороди» у Чернівцях, І. Боберський публікував деякі свої праці та замітки із проблем тіловиховання. Так, 1911 р. вийшла його стаття «Нові шляхи до тілесного виховання» [20]. У публікації автор згадує про опитування з питань тілесного виховання, організоване 10–12 січня 1910 р. у Відні в Міністерстві віровизнань і освіти. Після цієї події І. Боберський на сторінках віденського журналу «Körperliche Erziehung» (1910 р., № 10) вперше опублікував статтю «Нові шляхи до тілесного виховання». Окремим накладом українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», праця видана у 1911 р. [21].

Про перші роки діяльності «Учительської громади» І. Боберський залишив спогади, написані у 1933 р. з нагоди 25-літньої діяльності товариства та надісланий з Любляни до централі організації у Львові. У спогаді зазначалося: «Питаєте мене про мої спомини, зв'язані з початком і розвитком «Учительської Громади». Пригадую собі уривки з діяльності: бліді, перемучені лиця, повнолосі, буйні чуприни, сиві голови, лисі черепа похилені над столом, які від часу до часу підносилися наглим рухом вгору. Спокійні промови, що звучали сонно, однак змістом доказували впертість і завзяття до спільного думання, оклики нетерпеливості в почутті малих сил, що мріють про великанів, якими мають стати українці. Ці люди сподівалися, що їх мрії здійсняться, коли лише кожний з членів товариства причиниться хочби малою частиною праці. Пригадую собі промовців, що в гарячій бажанні, щоби товариство могло доклати великої роботи, «метали гадки» неначе вогненні стріли, що пронизували темряву часу. Ми дивилися за летючими стрілами, що перелітали й лишали тільки огненний слід в пам'яті. Пропали в метушні темних днів журби. З минулого товариства лишився у мене спомин постійного бажання, щоби українські вчителі, не зважаючи на недостачу часу й вичерпання шкільною роботою, посвячували постійно частку свого труду «громаді», що повинна мати свою власну друкарню на паях, свій гарний часопис, свої видавництва наукових і популярних книжок. Колись і ця мрія здійсниться. Товариство «Учительська Громада» могла би мати свій власний клуб для товариського життя, свій власний «учительський захист» для відпочинку підчас ферій у Карпатах. Могла би мати свій власний фонд на відбування подорожей по світі для студій. Кожний учитель-українець повинен бути членом «Учительської Громади», платити точно вкладки й брати участь у спільній праці. «Учительська Громада» має стати прикладом у роботі і в осягах для всіх інших товариств. Пригадую собі, що ставав я нетерпеливий, коли спостерігав, що багато вчителів, не вважаючи на своє знання й читання, не мало розуміння для лунності, солідарності, підприємливості й сміливості» [22].

Таким чином, на початку ХХ ст. І. Боберський поряд з іншими відомими діячами того часу, зокрема М. Грушевським, виступив одним із засновників «Учительської громади». В організації він виконував покладені на нього функції. Він успішно репрезентував «Учительську громаду» на міжнародних форумах, зокрема у серпні 1910 р. на III-му конгресі з питань шкільної пієни у Парижі. Він, як авторитетний педагог, представляв українських учителів у квітні 1912 р. на з'їзді «Державного союзу вчителів середніх шкіл» у Відні. Деякі свої праці та замітки з проблем тіловиховання І. Боберський публікував на сторінках друкованого органу «Учительської громади» – науково-педагогічного журналу «Наша школа».

Список використаних джерел

1. Сова А. Іван Боберський – провідний діяч українського сокільського руху // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 30 / [гол. редколегії Микола Литвин, упоряд. і наук. ред. Михайло Романюк]. НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. С. 3–22.
2. Сова А. Іван Боберський – засновник та ідейний натхненник Українського спортивного кружка в Академічній гімназії у Львові // Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. Івано-Франківськ, 2017. Ч. 29–30. С. 166–175.
3. Сова А. Внесок Івана Боберського у становлення організації «П'яст» // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. Львів, 2014. Вип. 15. С. 85–95.
4. Сова А. Іван Боберський та спортове товариство «Україна»: формування української спортової традиції в Галичині // Вісник Львівського торговельно-економічного університету / [ред. кол.: С. Д. Гелей (гол. ред.), В. К. Баран, С. П. Качараба та ін.]. Львів: вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2016. Вип. 14. С. 68–75. (Гуманітарні науки).
5. Вовк Л. Товариство «Учительська Громада» у суспільно-культурному житті Галичини. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Львів, 2017. 20 с.
6. Двадцятьп'ятьліття товариства «Учительська Громада». Ювілейний науковий збірник. Львів: Накладом товариства «Учительська Громада», 1935. 264 с.
7. Товариство Взаїмна Поміч Українського Вчительства. 1905–1930. Львів: Наклад «Взаїмної Помічі Українського Вчительства», 1932. С. 35.
8. Раковський І. Засноване Товариства «Учительська Громада» // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1909. Кн. I–II. С. 9–10; Загальні збори Товариства Українських Учителів Висших Шкіл «Учительська Громада» // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал.

Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1909. Кн. I–II. С. 132–135. 9. Терлецький О. Історія «Учительської Громади» (1908–1933) // Двадцятьп'ятьліття товариства «Учительська Громада» . Ювілейний науковий збірник. Львів: Накладом товариства «Учительська Громада» , 1935. С. 9. 10. Грушевський М. «Наша Школа» // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1909. Кн. I–II. С. 4. 11. З товариства «Учительська Громада» // Діло. Львів, 1923. 27 жовтня. Чис. 167 (10048). С. 4. 12. Список членів Тов. «Учительська Громада» у Львові // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства українських учителів середніх і висших шкіл. Львів-Чернівці, 1911. Кн. I. С. 77–80. 13. Засідання Гол. Виділу // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1910. Кн. III. С. 67; Sprawozdane z діяльності Головного Виділу Товариства українських учителів середніх і висших шкіл «Учительська Громада» у Львові за час від дня 1.XI.1908 р. до 21.XI.1910 р. // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1910. Кн. IV. С. 64–66. 14. Шмірельський В. В справі лікарського нагляду над шкільною молоддю. (Декілька заміток з нагоди III. міжнародного конгресу шкільної гігієни в Парижі) // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1910. Кн. IV. С. 22–24. 15. Бб. [Боберський І.]. III. Міжнародний конгрес для шкільної гігієни в Парижі // Вісти з Запорожжя. Львів, 1910. 18 серпня. Чис. 33. С. 11; Народне Слово. Ілюстрована, популярно-просвітна, політична й літературна часопись. Львів, 1910. 18 серпня. Чис. 403. 16. Бб. [Боберський І.]. Руханкові вправи на конгресі для шкільної гігієни в Парижі 1910 // Вісти з Запорожжя. Львів, 1910. 25 серпня. Чис. 34. С. 11–13; Народне Слово. Ілюстрована, популярно-просвітна, політична й літературна часопись. Львів, 1910. 25 серпня. Чис. 406. 17. Бутовський О. Д. Міжнародний конгрес по шкільній гігієні в Парижі 2–7 августа 1910 г. // Бутовський О. Д. Вибрані твори / Упоряд.: В. В. Драга, М. Д. Зубалій. Друге вид., переробл. і доповн. Київ: ВАТ «Поліграфкнига» , 2007. С. 114–147; Бутовський А. Д. Міжнародний конгрес по шкільній гігієні в Парижі 2–7 августа 1910 г. // Бутовський А. Д. Собрание сочинений: в 4 т. Киев: Олимп. л-ра, 2009. Т. 3. С. 296–337. 18. Sprawozdane z діяльності Головного Виділу Товариства українських учителів середніх і висших шкіл «Учительська Громада» у Львові за час від дня 1.XI.1908 р. до 21.XI.1910 р. // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства «Учительська Громада» у Львові. Львів, 1910. Кн. IV. С. 65. 19. Приватний архів Степана Гайдучка (м. Львів). 20. Боберський І. Нові шляхи до тілесного виховання // Наша Школа. Науково-педагогічний журнал. Орган Товариства українських учителів середніх і висших шкіл. Львів-Чернівці, 1911. Кн. I. С. 13–18. 21. Боберський І. Нові шляхи до тілесного виховання. Львів: Накладом «Сокола-Батька» , 1911. 8 с. 22. Боберський І. Спомин постійного змагання // Двадцятьп'ятьліття товариства «Учительська Громада» . Ювілейний науковий збірник. Львів: Накладом товариства «Учительська Громада» , 1935. С. 248.

References

1. Sova A. Ivan Boberskyi – providnyi diiach ukraïnskoho sokil'skoho rukhu [Ivan Bobersky - Leading figure in the Ukrainian Sokol movement]. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist. Vyp. 30 / [hol. redkolehii Mykola Lytvyn, uporiad. i nauk. red. Mykhailo Romaniuk]. NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakievycha. Lviv, 2017. S. 3–22.
2. Sova A. Ivan Boberskyi – zasnovnyk ta ideyni natkhnennyk Ukraïnskoho sportovoho kruzhka v Akademichnii himnazii u Lvovi [Ivan Bobersky - the founder and ideological inspiration of the Ukrainian sports club at the Academic Gymnasium in Lviv]. Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys. Ivano-Frankivsk, 2017. Ch. 29–30. S. 166–175.
3. Sova A. Vnesok Ivana Boberskoho u stanovlennia orhanizatsii «Plast» [Contribution of Ivan Boersky to the organization of «Plast»]. Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats. Lviv, 2014. Vyp. 15. S. 85–95.
4. Sova A. Ivan Boberskyi ta sportove tovarystvo «Ukraina»: formuvannia ukraïnskoi sportovoi tradytsii v Halychyni [Ivan Bobersky and Sports Society «Ukraine»: Formation of the Ukrainian Sport Tradition in Galicia]. Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnogo universytetu / [red. kol.: S. D. Helei (hol. red.), V. K. Baran, S. P. Kacharaba ta in.]. Lviv: vyd-vo Lvivskoho torhovelno-ekonomichnogo universytetu, 2016. Vyp. 14. S. 68–75. (Humanitarii nauky).
5. Vovk L. Tovarystvo «Uchytelska Hromada» u suspilno-kulturnomu zhytti Halychyny [Association «Teachers' Community» in the social and cultural life of Galicia]. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata istorychnykh nauk. Lviv, 2017. 20 s.
6. Dvadsiatpiatlittia tovarystva «Uchytelska Hromada» . Yuvileinyi naukovyi zbirnyk [Twenty-five years of the «Teachers' Community» society. Anniversary Scientific Collection]. Lviv: Nakladom tovarystva «Uchytelska Hromada» , 1935. 264 s.
7. Tovarystvo Vzaimna Pomochi Ukraïnskoho Vchytelstva. 1905–1930 [Society Mutually Supportive of Ukrainian Teaching. 1905–1930]. Lviv: Naklad «Vzaimnoi Pomochi Ukraïnskoho Vchytelstva» , 1932. S. 35.
8. Rakovskiy I. Zasnovanie Tovarystva «Uchytelska Hromada» [Foundation of the «Teachers' Community» Society]. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1909. Kn. I–II. S. 9–10; Zahalni zbory Tovarystva Ukraïnskykh Uchyteliv Vysshykh Shkil «Uchytelska Hromada» [General meeting of the Association of Ukrainian Teachers of the Graduate Schools «Teachers' Community»]. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1909. Kn. I–II. S. 132–135.
9. Terletskiy O. Istoriia «Uchytelskoi Hromady» (1908–1933) [The History of the Teachers 'Community (1908–1933)]. Dvadsiatpiatlittia tovarystva «Uchytelska Hromada» . Yuvileinyi naukovyi zbirnyk. Lviv: Nakladom tovarystva «Uchytelska Hromada» , 1935. S. 9.
10. Hrushevskiy M. «Nasha Shkola» [«Nasha Shkola»]. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1909. Kn. I–II. S. 4.
11. Z tovarystva «Uchytelska Hromada» . Dilo. Lviv, 1923. 27 zhovtnia.

Chys. 167 (10048). S. 4. 12. Spys chleniv Tov. «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva ukrainskykh uchyteliv serednikh i vysshykh shkil. Lviv–Chernivtsi, 1911. Kn. I. S. 77–80. 13. Zasedania Hol. Vydilu. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1910. Kn. III. S. 67; Spravozdanie z diialnomy Holovnoho Vydilu Tovarystva ukrainskykh uchyteliv serednikh i vysshykh shkil «Uchytelska Hromada» u Lvovi za chas vid dnia 1.KhI.1908 r. do 21.KhI.1910 r. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1910. Kn. IV. S. 64–66. 14. Shmigelskyi V. V spravi likarskoho nahliadu nad shkilnoiu molodizhiu. (Dekilka zamitok z nahody III. mizhnarodnoho kongresu shkilnoi higiieny v Paryzhi). Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1910. Kn. IV. S. 22–24. 15. Bb. [Boberskyi I.]. III. Mizhnarodnyi kongres dlia shkilnoi higiieny v Paryzhy // Visty z Zaporozha. Lviv, 1910. 18 serpnia. Chys. 33. S. 11: Narodne Slovo. Iliustrovana, populiarno-prosvitna, politychna y literaturna chasopys. Lviv, 1910. 18 serpnia. Chys. 403. 16. Bb. [Boberskyi I.]. Rukhankovi vpravy na kongresi dlia shkilnoi higiieny v Paryzhy 1910 // Visty z Zaporozha. Lviv, 1910. 25 serpnia. Chys. 34. S. 11–13: Narodne Slovo. Iliustrovana, populiarno-prosvitna, politychna y literaturna chasopys. Lviv, 1910. 25 serpnia. Chys. 406. 17. Butovskiy O. D. Mezhdunarodnyi konhress po shkolnoi hyhyene v Paryzhe 2–7 avhusta 1910 h. // Butovskiy O. D. Vybrani tvory / Uporiad.: V. V. Draha, M. D. Zubalii. Druhe vyd., pererobl. i dopovn. Kyiv: VAT «Polihrafknyha», 2007. S. 114–147; Butovskiy A. D. Mezhdunarodnyi konhress po shkolnoi gygiene v Parizhe 2–7 avgusta 1910 g. Butovskiy A. D. Sobranie sochinenyi: v 4 t. Kyev: Olymp. l-ra, 2009. T. 3. S. 296–337. 18. Spravozdanie z diialnomy Holovnoho Vydilu Tovarystva ukrainskykh uchyteliv serednikh i vysshykh shkil «Uchytelska Hromada» u Lvovi za chas vid dnia 1.KhI.1908 r. do 21.KhI.1910 r. Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva «Uchytelska Hromada» u Lvovi. Lviv, 1910. Kn. IV. S. 65. 19. Pryvatnyi arkhiv Stepana Haiduchka (m. Lviv). 20. Boberskyi I. Novi shliakhy do tilesnoho vykhovania Nasha Shkola. Naukovo-pedahohichnyi zhurnal. Organ Tovarystva ukrainskykh uchyteliv serednikh i vysshykh shkil. Lviv–Chernivtsi, 1911. Kn. I. S. 13–18. 21. Boberskyi I. Novi shliakhy do tilesnoho vykhovania. Lviv: Nakladom «Sokola-Batka», 1911. 8 s. 22. Boberskyi I. Spomyn postiinoho zmahannia. Dvadtsiatpiatlittia tovarystva «Uchytelska Hromada». Yuvileinyi naukovyi zbirnyk. Lviv: Nakladom tovarystva «Uchytelska Hromada», 1935. S. 248.

Andriy Sova

THE ACTIVITY OF IVAN BOBERSKY IN «TEACHER CITIZEN»

The article deals with the main directions and results of Ivan Bobersky's work (1873–1947) in the «Teachers' Community» society. Chronologically, the work covers 1909–1914. The lower boundary is the creation of a society, to which John Bobersky joined, the upper – the beginning of the First World War. Ivan Bobersky successfully represented the «Teachers' Community» at the international forums and congresses of the «State Union of Secondary School Teachers» of Austria-Hungary.

Key words: Ivan Bobersky, public activity, «Teachers' Community», Lviv, Vienna, Paris.